

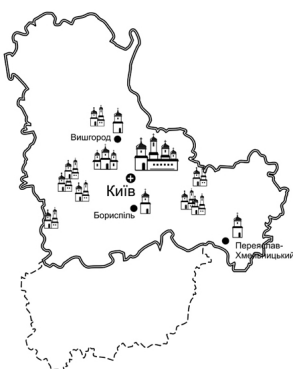
Київська єпархія заснована 988 року. Автор одного з досліджень, посилаючись на «Photii Epistolae» (Лондон, 1651) і Шлецера, повідомляє, що «з часу походу київських русів у Грецію, тобто з 866 року, можна, найвірогідніше, розпочинати історію християнства на слов'янських землях. Це видно з грамоти Патріарха Царгородського Фотія, якою він урочисто проголосив усім єпископам про навернення русів як про справу величну й знаменну і після того відразу вписав Русь до числа єпископств своєї пастви...».

За А. Петрушевичем («Про введення Християнства...», с. 72), «Патріарх Фотій у своєму окружному посланні близько 867 року проголосив: «Русичі... нині зробилися християнами і прийняли собі єпископа...»

«До 891 року відноситься перша звітка про особливу Київську єпархію (або митрополію), що значилася 60-ю у переліку Церков, які перебували у віданні Патріарха Константинопольського. Припустимо, що ця митрополія в суворо ієрархічному сенсі була лише номінальною, тобто не була правильно організована й не мала безперервної наступності єпископської влади, але це все-таки підтверджує факт існування в Києві за часів Олега і християн, і церков, і ієрархії...» (І. Преображенський. Початок християнства на Русі та святий рівноапостольний князь Володимир // Церковні Відомості. - 1915. - № 25. - С. 752-753).

«Митрополія спочатку була організована 988 року в Києві. 991 - перенесена до Переяслава, звідти 1035 року її було повернуто до Києва, 1299 - перенесено до Володимира-на-Клязьмі і, нарешті, 1325 року - до Москви...» (Дурново. «Ієрархія», т. I).

Із другої половини XIV ст. внаслідок прагнення південноросійських князів мати свого митрополита Всеросійська митрополія розділилася на дві, а потім й більше. 1458 року Всеросійська митрополія остаточно розділилася на північно-східну, або Києво-Московську, та південно-західну, або Києво-Литовську. Київські митрополити, які мали кафедру в Москві, йменувалися «Московськими й вся Росії» (або Русії - з 1461 року). Титул «Київський і вся Росії» перейшов до митрополитів південно-західної Русі з кафедрою у Вільні. 1595 року Київська південно-західна митрополія відпала в унію. 1620-го була відновлена в Києві, а 1686 - приєднана до Московського Патріархату, заснованого 1589 року в Москві замість митрополії Московської і всієї Росії.

За іншими джерелами, еволюція «Київської і всієї Росії» митрополії виглядає так: «До половини XV ст. Київська митрополія було єпархією митрополита Київського і всієї Росії, який управляв всією Руською Церквою, залежно від Константинопольського Патріарха.

Із другої половини XV ст. і до 1685-1686 років Київська митрополія-єпархія була єпархією митрополита, котрий йменувався як і колись, але управляв самою лише західно-руською Православною Церквою, яка перебувала під владою Вселенського Патріарха. У 1685-1686 роках Київська єпархія була підпорядкована Московському Патріархові, якого з 1721 року замінив Святійший Синод, і ввійшла до складу Всеросійської Православної Церкви.

Єпархія складалася з двох частин на правому й лівому берегах Дніпра, у межах Чернігівської та Полтавської губерній. Більша частина єпархії називалася Київською, а менша - Закордонною. Цю частину єпархії в XVII-XVIII ст. становили монастирі й парафіяльні церкви. Закордонні обителі в XVII-XVIII століттях розділилися на кілька груп:

- 1) Литовську, або Віленське старшинство (всіма монастирями цієї групи завідував Віленський старший, тобто ігумен Свято-Духівського монастиря);
- 2) Слуцьку архимандрію (всіма монастирями цієї групи управляв архимандрит Слуцького Свято-Троїцького монастиря, що називався намісником Київського православного митрополита);
- 3) Білоруську;
- 4) Підляську;
- 5) Поліську;
- 6) Українську.

Кількість монастирів не завжди була однаковою. До кінця XVIII ст. збереглося 36 обителей. Крім монастирів, закордонну частину Київської митрополії (єпархії) у XVII-XVIII ст. становили ще парафіяльні церкви, які знаходилися переважно на Поліссі. Невелика кількість - до 100 - парафіяльних храмів утворювала шість протопопій: Слуцьку, Мозирську, Петриківську, Пінську, Туровську, Давидгородецьку.

У віданні Київського митрополита у XVIII ст. перебувала Польська Православна Церква, або Варшавська капеланія. Власне Київська митрополія (єпархія) в XVII-XVIII століттях перебувала тільки частково на правому березі Дніпра, основна ж її частина була розташована на лівому. Кордони й територіальний склад Київської митрополії-єпархії тоді часто змінювалися, іноді досить суттєво (Брокгауз - Ефрон, т. 21, с. 771).

Так, з 1685-1686 по 1701 рік Київська митрополія включала на правому березі Дніпра майже всю територію нинішньої Київської, всю територію нинішньої Полтавської й значну частину нинішньої Чернігівської єпархій. 1701 року було засновано Переяславське

коад'ютарство (вікаріатство), до складу якого ввійшли всі храми Переяславського полку (на лівому березі Дніпра) і занедбані монастирі - Канівський і Трехтемирівський (на правому).

1715 року у володіння Переяславського коад'ютора були передані на правому березі Дніпра церкви Канівського, Черкаського й Звенигородського повітів Київської єпархії. 1756 року з Київської єпархії були переведені в Переяславську храми Криловської та Новомиргородської протопопій на правому березі Дніпра. 1776 року деякі монастирі та храми Київської митрополії (єпархії) в південних межах Полтавської губернії були введені до складу новоствореної тоді Слов'янської і Херсонської єпархій.

У 1777 і 1778 роках багато монастирів і храмів Київської єпархії були зараховані до Переяславської єпархії. 1785 року через узгодження кордонів Київської єпархії з межами однойменного намісництва територіальний склад Київської єпархії суттєво змінився.

З 1 вересня 1797 року Київська митрополія (єпархія) перебуває на правому березі Дніпра й збігається з кордонами Київської губернії. 1844 року до єпархії приєднали місто Бердичів з повітом.

Ось такий стислий огляд історії Київської митрополії у відомій праці Амвросія Орнатського «Історія російської ієрархії» (т. I, с. 15-18):

«Від початку був лише один головний митрополит, який жив у Києві, та через навалу татар, залишивши в столиці вікарія, переїхав до Володимира, а звідти - до Москви. Поки митрополити жили в Києві та Володимирі, все було спокійно. Та після їхнього переселення до Москви католики й уніати почали намагатися впливати на життя київських громад, обирали й навіть поставляли інших митрополитів. Часто їх було декілька одночасно, але всі вони протистояли московському. За часів святителя Феогноста був один митрополит, за святителя Алексія - троє, за святого Кипріяна - четверо. Від цього Всеросійська митрополія та Церква зазнавали труднощів. Один із митрополитів невідомо куди зник у Києві, інший - у Литві й Волині мав митрополію, третій - перебував за Дніпром, четвертий - помер на шляху до Константинополя, про п'ятого і шостого мало що відомо, сьомий - помер, будучи викликаний до Константинополя, і, нарешті, останній, загинув у в'язниці в Києві.

А за митрополита Фотія митрополія розділилася на дві частини, тому що великий князь Литовський Вітовт 1415 року звелів у Новгородці Литовському православним Українським, Волинським і Литовським єпископам, хоча й проти їхньої волі, обрати особливого митрополита і наказав іменуватися йому «Київським і всієї Росії». Щоправда, Вітовт незадовго до своєї смерті примирився зі святителем Фотієм.

Київські митрополити через постійні утиски з боку татар і сусідів перенесли свій престол з Києва до Вільни, а згодом і зовсім перейшли до уніатів. Грецькі патріархи, шкодуючи про занепад митрополії, нарешті почали поставляти в Київ православних митрополитів, які йменувалися з 1621 по 1685 рік православними архієпископами, митрополитами «Київськими, Галицькими і всієї Росії», а також екзархами Святійшого Апостольського Константинопольського Престолу.

1686 року, за царя Петра I, за згодою Константинопольського Патріарха, Київські митрополити знову були приєднані до Російської ієрархії з титулом «Київський, Галицький і всієї Малої Росії». Але, згідно з царським указом на початку XVIII століття, називалися вони вже лише архієпископами. У другій половині того самого століття указом імператриці Єлизавети Петрівни знову йменуються митрополитами, з тим самим титулом. Втім, і уніатські лжемитрополити до кінця XVIII століття привласнювали титул не тільки Київських, а й всієї Росії митрополитів».

З 1918 року українські єпархії становлять церковну область «з особливими перевагами на засадах автономії», або Український Екзархат Московської Патріархії, очолюваний митрополитом Київським і Галицьким, Патріаршим Екзархом України («Зібрання визначень і постанов», вип. IV. - М., 1918. - С. 15-19).

Після революції 1917 року розпочалася епоха масових репресій і гонінь на православних священнослужителів і мирян.

25 січня 1918 року біля Святих врат Києво-Печерської Лаври більшовики розстріляли митрополита Київського і Галицького Володимира (Богоявленського).

1924 року був заарештований і засланий до Туркестана митрополит Київський Михаїл (Єрмаков) - за виступ проти автокефального розколу.

1926 року на Київщині, як і усюди у ті часи, відбувалося закриття й «перепрофілювання» православних храмів для господарських і «просвітительських» потреб. Того самого року була розгромлена й закрита Києво-Печерська Лавра.

У період з 1924 по 1928 рік відбуваються арешти архієреїв, які тимчасово керували Київською єпархією: єпископів Георгія (Делієва), Макарія (Кармазина) і Сергія (Кумінського). Усі троє були розстріляні в 30-ті роки.

1934 року столиця України була перенесена з Харкова до Києва. Тоді ж розпочав архіпастирське служіння на Київській кафедрі Митрополит Київський і Галицький Костянтин (Дьяков). 1937 року владика помер під час допиту в Лук'янівській в'язниці Києва. Відбувається тотальне знищення православного духовенства.

1940 року в харківській в'язниці помер тимчасово керуючий Київською єпархією архієпископ Олександр (Петровський).

Усього, за даними комісії з репресій, після 1917 року тільки в Києві було знищено сотні храмів і пам'яток церковної архітектури, розграбовано й закрито всі монастирі, репресовано близько 5 тисяч осіб із числа духовенства.

У роки Великої Вітчизняної війни антирелігійний тиск трохи послабшав. Впродовж 1940-1945 років відкривалися храми й монастирі Православної Церкви.

Та гоніння знову розпочалися наприкінці 1950-х - на початку 1960-х років. 1962 року було знову закрито Києво-Печерську Лавру.

1987 року демократизація суспільства торкнулася й релігійної сфери. Церкві було офіційно дозволено відсвяткувати 1000-ліття Хрещення Русі на загальнодержавному рівні. 1988 року відбулася передача Православній Церкві кількох корпусів Києво-Печерської Лаври, розпочалося відродження монастирського життя. Тоді ж було

скасовано заборону на реєстрацію православних громад.

Київську єпархію в різні часи очолювали:

1941-1943 - тимчасово керував єпископ Пантелеїмон (Рудик);

15.07.1941-28.01.1944 - митрополит Миколай (Ярушевич);

12.02.1944-30.03.1964 - митрополит Іоанн (Соколов);

30.03.1964-24.04.1966 - митрополит Іоасаф (Лелюхін);

25.04.1966-14.05.1966 - тимчасово керував архієпископ Аліпій (Хотовицький);

14.05.1966-27.05.1992 - митрополит Філарет (Денисенко), з 27.10.1990 - з титулом «Київський і всієї України».

Архієрейський Собор Руської Православної Церкви 25-27 жовтня 1990 року в складі 91 ієрарха надав Українському Екзархату незалежність і самостійність в управлінні. Найменування «Український Екзархат» було скасовано, а Предстоятелю Української Православної Церкви був наданий титул «Блаженніший Митрополит Київський і всієї України». Після Архієрейського Собору Святійший Патріарх Алексій II приїхав до Києва, де в Софійському соборі урочисто вручив Київському Митрополитові Томос про дарування Українській Церкві незалежності й самостійності в управлінні.

27 травня 1992 року в Харкові під головуванням митрополита Харківського і Богодухівського Никодима відбувся Архієрейський Собор, який обрав Предстоятелем Української Православної Церкви Митрополита Володимира (Сабодана). Так розпочався новітній етап в історії не тільки Київської єпархії, а й усієї Православної Церкви в Україні.

Резиденція Предстоятеля Української Православної Церкви знаходиться у Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі.